

SOARELE ȘI LUNA

un material pregătit de Dr. Iulia Gorneanu

Facerea lumii și mitul nunții oprite

În mitologia română, Soarele și Luna sunt ființe vii, cu sentimente și destin, care participă la Facerea Lumii nu printr-un act creator propriu-zis, ci prin stabilirea rânduielii cosmice. Spre deosebire de mitologiile antice clasice, unde unirea sacră a contrariilor (hierogamia) este fundamentul ordinii, imaginarul românesc propune o soluție paradoxală și profund originală: ordinea lumii se naște dintr-o nuntă interzisă, dintr-o iubire sacrificată pentru binele creației.

Soarele și Luna în economia Facerii Lumii

În cosmogonia populară românească, Dumnezeu creează lumea în etape: cerul, pământul, apele și viețuitoarele. Abia apoi așază luminătorii pe cer. Soarele și Luna apar ca ființe antropomorfe, cu voință și conștiință, menite să dea sens și ritm lumii deja create.

Soarele este stăpânul zilei, al muncii și al vieții vizibile. Veghează asupra oamenilor, asupra roadelor pământului și asupra ordinii firești. Luna este stăpâna nopții, a apelor, a somnului și a lumii de dincolo, guvernând ciclurile ascunse ale existenței: creșterea, descreșterea, moartea și renașterea.

Împreună, cei doi aștri, chiar dacă nu creează lumea, o însuflețesc. Fără ei, creația ar rămâne inertă, lipsită de timp și de ritm.

Fraternitatea astrală: Soarele și Luna

Legende românești îi prezintă adesea ca frați – născuți din aceeași origine, egali în demnitate și putere. Această fraternitate nu este una simbolică, ci profund ontologică: ei împart aceeași esență, dar o manifestă diferit.

Relația lor inițială este una de apropiere totală. În unele variante, sunt logodiți sau chiar meniți să se căsătorească, ceea ce trimite clar la modelul arhaic al hierogamiei. Unirea principiului solar (activ, luminos) cu cel lunar (receptiv, ritmic) ar fi dus la o plenitudine cosmică. Totuși, mitologia română introduce un element radical: această unire nu trebuie să aibă loc.

Nunta interzisă

Dumnezeu intervine și oprește nunta Soarelui cu Luna. Motivul explicit, în multe legende, este incestul – o încălcare a rânduielii firii. Totuși, sensul profund al interdicției depășește morala

umană: prin oprirea nunții, Dumnezeu instituie Legea ca principiu superior impulsului cosmic. Iubirea astrală este recunoscută, dar sacrificată.

Dacă Soarele și Luna s-ar uni, lumina ar fi continuă, timpul ar înceta să mai curgă, iar lumea s-ar mistui sau s-ar dizolva într-o unitate imposibil de susținut. Separarea lor devine, astfel, un act cosmogonic esențial.

Soarele este așezat pe cerul zilei, iar Luna pe cerul nopții. Alternanța lor explică succesiunea timpului și echilibrul lumii.

Dorul cosmic și semnificația eclipselor

Deși separați, Soarele și Luna nu încetează să se dorească, dorul lor fiind înscris în structura lumii. În unele credințe populare, eclipsele sunt momentele în care cei doi încearcă să se reîntâlnească pentru a reface unitatea pierdută.

Aceste momente sunt percepute ca fiind periculoase, motiv pentru care comunitatea intervine ritualic: se fac zgomote, se trag clopotele sau se strigă pentru a-i despărți din nou. Astfel, oamenii participă simbolic la menținerea ordinii cosmice.

Sensul profund al mitului

Mitul nunții oprite exprimă o concepție specific românească asupra lumii: ordinea nu se naște din împlinirea dorinței, ci apare din limitarea ei, iar sacrificiul este condiția durabilității.

Această structură mitică se regăsește în alte creații fundamentale ale imaginarului românesc: jertfa din „Meșterul Manole”, moartea rituală din „Miorița” sau renunțarea ca formă de armonie. Soarele și Luna devin simboluri ale unei iubiri imposibile, dar necesare; ei ajung să lumineze lumea tocmai pentru că nu se pot uni.

LEGENDE

Legende oferă un exemplu coerent al modului în care imaginarul popular românesc construiește cosmogonia prin limitare și interdicție. În termenii lui Mircea Eliade, avem de-a face cu o lume organizată printr-o ierofanie continuă: Dumnezeu intervine succesiv pentru a corecta, regla și salva ordinea lumii. Aștrii sunt ființe sacre supuse legii.

Eliade subliniază că, în mitologiile arhaice, timpul și cosmosul devin suportabile doar prin ritm. Alternanța solar-lunar este un exemplu clar de sacralizare a ritmului: prea multă lumină ar anula timpul, iar prea multă unitate ar dizolva lumea. Din perspectiva lui Lucian Blaga, mitul exprimă o formă de cenzură transcendentă. Soarele și Luna tind spre o plenitudine originară, dar aceasta le este refuzată pentru ca misterul să nu fie epuizat. Luna devine expresia perfectă a „corolei de minuni” care nu trebuie distrusă prin contopire absolută.

Concluzie comparativă: hierogamia permisă și nunta oprită

Spre deosebire de tradițiile în care hierogamia este permisă (greacă, romană, orientală) și unde ordinea se naște din unirea contrariilor, mitologia românească refuză această soluție. Ordinea nu izvorăște din contopire, ci se instaurează din separare ritualizată. Dumnezeu nu distruge iubirea astrală, ci o transformă în ritm: zi și noapte, viață și odihnă.

Această diferență marchează o viziune specifică: românul nu sacralizează plenitudinea, ci măsura. Excesul, fie el de lumină sau de apropiere, devine periculos. Lumea este locuibilă doar dacă există distanță, limită și alternanță.

Dorul cosmic, născut din nunta oprită, este o forță ordonatoare. În mitologia română, lumea dăinuie deoarece contrariile acceptă să rămână față în față, separate și solidare în același timp. Este iubirea care se sacrifică pentru ca lumea să existe.

LEGENDE COSMOGONICE

Sol / Luna · Diana / Soarele / Luna

Masculin · Feminin · Aur · Argint · Zi · Noapte · Foc · Rece
Lumină proprie · Lumină reflectată · Aripi de foc · Aripi de piatră
Ordine, lege · Mister, intuiție · Stabil · Ciclic
Putere publică · Putere ascunsă, interioară

SOARELE, SABIA, LEGEA

După ce s-au culcat oamenii, Dumnezeu s-a apucat să facă Soarele.

A scăpărat o dată cu cremenea în piatra cea scumpă, dar nu l-a putut face; a ieșit o sabie. A scăpărat a doua oară și s-a făcut o grămăjoară ca o gemă mică, rotundă. Dumnezeu a suflat duh sfânt și s-a făcut Soarele, mare și luminos, mai mare decât pământul nostru, și l-a dat degrabă sub pământ.

Când a socotit Dumnezeu, a sculat oamenii; acum era mai multă lumină. Se uitau toți cu mirare în toate părțile; zorile roșeau cerul, întunericul din ce în ce mai tare se ștergea și ziua albă acoperea pământul întreg. Oamenii se uitau plini de bucurie unii la alții, dar erau așa de zgâriați și loviți!

Iată că, într-un loc, pe cer, o strălucire mai mare se arată, iar de sub pământ se ridică pe-ncetul ceva rotund, strălucitor din cale-afară, încât le lua vederile privindu-l; era Sfântul Soare; răsărea! De spaimă și de bucurie mare, au căzut toți cu fața la pământ.

Diavolul, de unde era, s-a șters și el degrabă pe ochi:

— Ptiu, da' asta ce-i?!

Vine fuga la Dumnezeu să-l întrebe ce-i acela.

— E Soarele, zice Dumnezeu, care va lumina de acum înainte lumea!

După ce s-au săturat îndeajuns de privit, Dumnezeu s-a întors la oameni și le-a spus:

— Vedeți, v-am făcut să fie frumos pe lume și să vă fie vouă bine. Acesta este Soarele, care vă va da lumină și căldură. De-acu', cât va fi lumea, așa are să fie, dacă vă veți purta bine și mă veți asculta pe mine, adică pe Dumnezeu; dacă-ți ține poruncile cum vi le voi da eu și-ți ști a cinsti zilele. (Oamenii cei doi dintâi, cât au dormit, au uitat că zilele sunt copiii lor.)

— Aceasta e duminica, zice Dumnezeu, e sărbătoare, să o cinștiți și să o țineți, să nu lucrați. Aceasta e luni și celelalte ne sunt pentru lucru și vor mai fi și alte sărbători, să le țineți și să le cinștiți, că veți avea bine pe lume și noroc.

LUNA

După ce s-a făcut lumea, a fost Sfântul Soare șapte ani singur. Luna încă nu era.

— Hai, Doamne, zice dracul, și-om face să vadă oamenii și noaptea.

— Haide, zice Dumnezeu. Mergi înapoi în pământ și-mi adă de unde ai adus piatra cea scumpă, adă-mi cremene și argint.

Îndată le-a venit și la oameni știre că are să le dea Dumnezeu Luna. Necuratul a adus ce-a trebuit, dar Dumnezeu nu a vrut s-o facă de față cu dânsul.

— Acu ce să mai fac? întrebă Necuratul.

— Ia și te du, zice Dumnezeu, și zidește iadul; zidește-l bine împrejur și-l acoperă cu uși de fier pe deasupra.

Diavolul s-a dus. Dumnezeu a scăpărat și a făcut Luna: un om. Și-a făcut drumușor de argint pe amândouă părțile, cu pomi, și i-a zis să se ducă.

— Du-te, zise Dumnezeu, pe drumușorul ista, până ce-i ajunge la casa Soarelui, căci tu ești lui de ajutor. Dar să potrivești ca, cu atâta și atâta, tot în urma lui să te ții; numai către sfârșit ai să te mai apropii și apoi iar ai să te depărtezi, iar mersul acesta îl vei ține una, până în vecii vecilor, după cum ți-l hotărâsc eu acum.

Soarele acum știa. Dimineața, când s-a sculat, a spus femeii sale:

— Caută ca în locul meu îndată are să-mi vie tovarășul; să găsească toate pregătite, ca și pentru mine.

Luna a venit la casa Soarelui și, după ce s-a hodinit, a pornit să-și facă lucrul și, odată cu seara, s-a arătat plină la răsărit. Oamenii s-au bucurat că au lumină, iar dracul și mai tare s-a bucurat.

— De acum, zice el, au să poată lucra oamenii și noaptea!

— Ba n-a fi așa, zice Dumnezeu, căci numai o jumătate de Lună se va vedea noaptea, iar jumătate nu.

Căci Luna e om: la început mititel, ca și copilul, și apoi tot crește, aripile îi cresc împrejur, până ce e rotund. Apoi începe iar a îmbătrâni și a se face tot mai mic, aripile i se taie, până ce rămâne ca degetul și iar se naște din nou.

Pe Lună o ridică numai șapte draci. La Lună ei se duc cu bucurie, căci ea e rece; aripile îi sunt numai de piatră scumpă și Luna are argint, nu aur ca Soarele. De aceea Soarele e așa fierbinte, căci aripile îi sunt de foc.

Balaurii sau vârcolacii o mănâncă pe Lună, îi ciuntesc aripile, ca se face în toată luna mică. Balaurii fac și piatra cea scumpă.

SORA SOARELUI

În vremuri de demult, în niște vremuri înapoiate de ale noastre, foarte depărtate, cică Soarele nu lumina lumea ca acum, ci era un împărat puternic, om și el ca toți oamenii la trup, iar capul îi era de aur.

Unde se ducea, toate străluceau împrejurul lui cu o lumină orbitoare; dar de era vreo piedică alături, fie munte, fie deal ori movilă, dincolo de ele, firește, era tot ca pretutindeni o lumină slabă, jalnică, neagră ca amurgul.

Soarele avea o soră, pe Ileana Cosânzeana. Aceasta soră era ca el: trup omenesc, trup de femeie, iar capul îi era de argint. Și era așa de frumoasă, cu fața-i blândă, cu ochii mari, cu dulcea-i drăgălășie de fecioară, încât Soarele nu s-a putut împotrivi îmboldirilor inimii, nu și-a putut înfrâna patima și a început a o iubi și a dorit s-o ia de nevastă.

Fiind împărat, cine-i putea spune că face rău, că fapta lui era nelegiuire, că fratele nu trebuie să-și iubească sora cu dragoste păgână? Care ar fi îndrăznit?

Porunci să se facă toate pregătirile de nuntă și toate se făcură repede, mărețe, ca de nunta unui împărat, și ziua cununiei sosi.

Dar Dumnezeu, care nu doarme, care veghează spre a putea da pe drept, când și când, fiecăruia după inima lui, mai blajină ori mai rea, n-a putut îngădui nelegiuirea împăratului Soare.

I s-a arătat întâi în vis, într-un vis amenințător, cumplit. Soarele însă nu voi să ia seamă.

Atunci Dumnezeu a hotărât să despartă pe vecie pe cei doi frați. L-a ridicat pe Soare pe cer, ca să lumineze lumea ziua, iar pe sora lui a prefăcut-o în Lună, ca să lumineze noaptea. Și le-a poruncit să meargă unul după altul pe cer, dar niciodată să nu se întâlnească.

De aceea Soarele fuge mereu înainte, iar Luna îl urmărește, dar nu-l ajunge niciodată. Și așa va fi până la sfârșitul lumii.

CHEI DE INSPIRAȚIE PENTRU UN POSIBIL PROIECT DE MODĂ

(Soare – Lună – Lege – Nuntă oprită)

Cum pot fi folosite textele:

- ca storyboard conceptual;
- ca narațiune de colecție;
- ca sursă pentru titluri de look-uri;
- ca bază pentru simboluri recurente (sabie, aripi, drum de argint, cămașă albă).

1. Soarele – foc, aur, lege, sabie

- Materiale: metalice, rigide, aurii, textile cu reflexii dure.
- Forme: structuri verticale, tăieturi clare, siluete-armură.
- Simbol: Soarele apare ca autoritate, ordine, forță care arde.
- Motiv-cheie: sabia → cusături ca tăieturi, plii tăioase, accesorii-lamă.
- Vestimentație rituală: cămașa mereu curată, primenită → albul ca puritate solară.

2. Luna – argint, ciclu, corp, transformare

- Materiale: mătase, organza, voal, textile fluide, argintii.
- Forme: straturi, transparențe, piese modulare.
- Simbol: corpul care crește, scade, renaște.
- Motiv-cheie: aripi ciuntite → margini neregulate, destrămări controlate.
- Cromatică: argint, alb rece, gri, albastru pal.

3. Nunta oprită – tensiune, dor, interdicție

- Concept: apropiere fără atingere.
- Design: piese gemene, dar incompatibile; linii care nu se întâlnesc.
- Accesorii: legături simbolice (noduri, catarama, benzi), dar nefuncționale.
- Stare: frumusețe + pericol.

4. Legea și timpul – calendarul, duminica

- Ritm: alternanță plin/gol, lumină/umbră, muncă/sărbătoare.
- Texturi: contraste puternice în aceeași ținută.
- Serialitate: aceeași piesă reinterpretată în mai multe „faze”.

5. Masculin / feminin arhaic

- Soarele: masculin dur, incandescent, static.
- Luna: feminin mobil, ciclic, vulnerabil.

→ *Nu ca gen, ci ca principii formale.*

